

Jeugdagenda 2015 – 2018

1. Inleiding

"Alle kinderen moeten gezond en veilig kunnen opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen participeren in de samenleving."¹ Daar zetten alle betrokkenen - kinderen, ouders, jeugdprofessionals, aanbieders, scholen, gemeenten, lokale en landelijke organisaties en Rijk - zich met hart en ziel voor in bij de hulp, zorg en ondersteuning aan kinderen en jongeren.

Met de nieuwe Jeugdwet zijn gemeenten de eerst verantwoordelijke overheid voor preventie, jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Na de transitie is het vizier nu gericht op de inhoudelijke vernieuwing, de transformatie.

De **transformatiedoelen** zijn in de memorie van toelichting van de **Jeugdwet**² als volgt omschreven:

1. *Preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden (eigen kracht) van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk;*
 2. *Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren door onder meer het opvoedkundig klimaat te versterken in gezinnen, wijken, scholen en in voorzieningen als kinderopvang en peuterspeelzalen;*
 3. *Eerder de juiste hulp op maat te bieden om het beroep op dure gespecialiseerde hulp te verminderen;*
 4. *Integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur'; door ontschotting van budgetten ontstaan meer mogelijkheden voor betere samenwerking en innovaties in ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen;*
 5. *Meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden door vermindering van regeldruk; betrokken professionals die sociale netwerken in de omgeving van het gezin weten in te schakelen en die kunnen samenwerken met vrijwilligers en familieleden en hun kracht weten te benutten.*
-

Sociaal domein breed zijn de komende jaren vernieuwingen nodig.³ Deze agenda spitst zich toe op de vernieuwingen in het jeugdstelsel. Uitgaande van de transformatiedoelen van de Jeugdwet geeft deze agenda een beeld van de inhoudelijke vernieuwingen die de komende jaren in het jeugdstelsel nodig zijn, hoe daar nu lokaal en regionaal aan wordt gewerkt en op welke wijze de landelijke partners de vernieuwingen faciliteren.⁴

De transformatie krijgt lokaal en regionaal invulling onder regie van gemeenten in het samenspel met ouders, jongeren, jeugdprofessionals, aanbieders, scholen, justitiële en andere maatschappelijke organisaties. Een nieuwe toegang tot jeugdhulp, integraal werken in wijkteams, de preventie, de inzet van eigen kracht, één gezin - één plan, de afstemming met het gedwongen kader, zorgvernieuwing, regionale inkoop van specialistische jeugdhulp zijn de thema's waarop vernieuwing plaatsvindt. De wethouders leggen hiervoor verantwoording af aan de gemeenteraad.

Deze Jeugdagenda 2015-2018⁵ is opgesteld met input van gemeenten (VNG, gemeentelijke netwerken G4 en G32), beroeps- en brancheorganisaties, cliëntenorganisaties en kennisinstututen. Op verzoek hebben deelnemers aan het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg Jeugd⁶ en de kennisinstututen goede voorbeelden aangereikt en suggesties waarop doorontwikkeling nodig is. Een aantal voorbeelden is ter illustratie in deze agenda verwerkt, de overige worden via websites ontsloten. Uit de bijdragen blijkt een grote mate van eensgezindheid over de thema's waarop vernieuwing nodig is én een groot commitment van voornoemde organisaties om deze in partnerschap op te pakken: lokaal, regionaal en landelijk.

¹ Het uiteindelijke doel van het jeugd beleid en daarom openingszin van de memorie van toelichting Jeugdwet.

² De transformatiedoelen zijn in artikel 2.1 van de Jeugdwet verankerd als doelen waarop het gemeentelijk jeugd beleid gericht dient te zijn.

³ Zie de brief van de minister van BZK inzake de transformatie in het sociaal domein (2 april 2015) én de Vernieuwingsbrief zorg en ondersteuning van de staatssecretaris van VWS (april 2015).

⁴ De staatssecretaris van VWS heeft deze agenda aangekondigd in een Algemeen Overleg met de Tweede Kamer op 22 januari 2015.

⁵ In 2018 volgt een tussenbalans vanwege de wettelijke evaluatie binnen 3 jaar.

⁶ Periodiek overleg van branche- en beroepsorganisaties en cliëntenorganisaties met VNG en de staatssecretarissen van VWS en VenJ over de voortgang decentralisatie jeugd.

Volgens de betrokken partijen zijn de veranderopgaven als volgt:

- 1) *Kind centraal (par. 2)*
 - vergroten participatie van jongeren en ouders bij het gemeentelijk beleid en uitvoering
 - versterking van de zogenoemde pedagogische infrastructuur
 - vergroten inzet eigen kracht en de sociale omgeving van gezinnen
 - toepassen van familiegroepsplannen
 - een betere verbinding van jeugdhulp en jeugdgezondheidszorg
 - meer passende zorg voor kinderen en ouders
- 2) *Integrale hulp dichtbij kinderen en ouders (par.3)*
 - vernieuwing van de toegang, doorontwikkeling van integraal werken in wijkteams, tijdige inzet van specialistische hulp
 - vernieuwingen in sturing en bekostiging
 - vernieuwing van het zorglandschap
 - inhuysplaatsingen
 - de overgangsproblematiek rond het achttiende levensjaar
- 3) *Kinderen veilig en beschermd (par.4)*
 - een praktische aanpak van kindermishandeling,
 - vernieuwing jeugdbescherming en jeugdreclassering
- 4) *Elk kind naar school (par. 5)*
 - een beter verbinding jeugdhulp en passend onderwijs
- 5) *Nieuwe werken in de jeugdhulp (par. 6)*
 - meer ruimte voor professionals
 - terugdringen ervaren regeldruk
 - en gebruik van outcomecriteria
- 6) *Voortgang vernieuwing (par. 7).*
 - vernieuwingen in de inzet van de kennisinfrastructuur,
 - faciliteren vernieuwing door landelijke partners

2. Kind centraal

Opgroeien in een stimulerende, gezonde en veilige omgeving is voor de ontwikkeling van kinderen van essentieel belang. Sterke basisvoorzieningen en investeren in de pedagogische kwaliteiten van mede-opvoeders dragen daar aan bij. De transformatie vraagt ook om een cultuurverandering: consequent uitgaan van de zelfregie en eigen kracht van gezinnen, van wat kinderen en ouders nodig hebben, van de leefwereld van het gezin (en niet van het systeem of het belang van de instelling) en consequent jeugdhulp bieden in het licht perspectief van maatschappelijke participatie.

Partnerschap met kinderen en hun ouders

Jongeren willen graag meepraten, meedenken en meebeslissen. De landelijke cliëntenorganisaties (LOCZeggenschap in zorg) zijn hierover in gesprek gegaan met jongeren: *“Ik heb behoefte aan één contactpersoon, iemand die mij van het begin tot het eind ondersteunt, mijn rechten kent en naast mij zit als ik een gesprek moet voeren”, “als er problemen zijn, moet er eerst gekeken worden of het thuis opgelost kan worden” en “waar het om gaat is dat iemand tijd voor je heeft en zich in je inleeft”.*⁷

Er is in de afgelopen jaren veel kennis beschikbaar gekomen over het belang van jongeren- en cliëntenparticipatie en hoe deze effectief kan worden vormgegeven (zie bijvoorbeeld recente publicaties LOC, Ieder(in) en Zorgbelang, o.a. handreiking cliëntenparticipatie en publicatie zorg voor jeugd: Begin bij de burger). Uit een recente interviewronde van het NJI blijkt echter dat ervaringsdeskundigen en hun vertegenwoordigers vinden dat ze door gemeenten niet of nauwelijks betrokken worden bij de ontwikkeling en uitvoering van het jeugdbeleid. Dit is een gemiste kans. Alleen in dialoog met jongeren en ouders kan een gemeente ontdekken wat de behoeften en wensen zijn en wat dat betekent voor de organisatie en inzet van de jeugdhulp.

⁷ Uit flyer LOCZeggenschap in zorg.

Nu de jeugdhulp onder verantwoordelijkheid van gemeenten valt, verdient de betrokkenheid van jeugd en ouders een nieuwe impuls:

- Om de bewustwording te vergroten gaan de cliëntenorganisaties op lokaal/regionaal niveau het komende jaar "het cliëntencompliment" uitdelen. Gemeenten en of regio's die op een goede manier in gesprek gaan met ouders en jongeren en hen echt betrekken bij de beleidsvorming en uitvoering, zullen in het zonnetje worden gezet. Op deze manier kunnen ook goede voorbeelden worden verzameld die weer verder verspreid kunnen worden. Het initiatief hiertoe ligt bij de VNG werkgroep cliëntenparticipatie.
- Het NJI zal in samenwerking met jongeren- en cliëntenorganisaties de kennis over participatie van jongeren en ouders beter ontsluiten en daarbij samenwerken met andere kennisinstituten zoals Movisie.
- In samenwerking met kennisinstituten zullen gesprekken plaatsvinden op lokaal en regionaal niveau hoe jongeren- en cliëntenparticipatie gefaciliteerd kan worden.
- VNG en Rijk zullen met de betrokken jongeren- en cliëntenorganisaties gesprek gaan over de versnippering van deze organisaties op lokaal/regionaal en nationaal niveau met als doel de positie te versterken en onderlinge samenwerking te verbeteren.

Sterke pedagogische basis

Algemene jeugdvoorzieningen zoals de kinderopvang, de jeugdgezondheidszorg, huisartsen, scholen, sportclubs, buurthuizen, jongerenwerk en vrijwillige inzet dragen bij aan een positief opgroei- en opvoedklimaat in buurten en wijken, een klimaat waarin kinderen en jongeren kunnen gedijen en zich positief kunnen ontwikkelen. Buren, familieleden en docenten maken deel uit van deze zogenoemde pedagogische civil society, maar ook pedagogisch medewerkers, sporttrainers en jongerenwerkers. Door hun pedagogische deskundigheid te vergroten, wordt voorkomen dat alledaagse opgroei- en opvoedvragen uitgroeien tot ernstige problemen.

In zijn briefadvies '**Samen verder, verder samen: zorgen voor kinderen met complexe problemen**' van december 2014 geeft de **Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO)** een aantal handreikingen voor de hulp aan kinderen en gezinnen met complexe opvoed- en opgroeioproblemen:⁸

1. Maak ruimte om te leren en te experimenteren en benut die ruimte.
2. Ontwikkel een gelaagd perspectief op normaliseren.
3. Werk steeds vanuit een opvoedcontext.

Dit betekent dat professionals hulp verleggen naar de plaats waar het kind of gezin zich bevindt, ook als het gaat om heel complexe problematiek. Volgens de Raad dient elke jeugdprofessional – ook de specialist – te sturen op 'beter alledaags functioneren' en samen met het kind en gezin voortdurend af te tasten wat nodig is om die situatie dichterbij te brengen.

Vrijwillige inzet

In opdracht van VWS heeft ZonMw het programma Vrijwillige inzet voor en door jeugd en gezin uitgevoerd (2009 – 2012). Dit programma was gericht op het stimuleren van de actieve rol van bewoners van buurten, wijken en dorpen bij het opvoeden en opgroeien (pedagogische civil society).⁹ In het *ZonMw-programma Effectief werken in de jeugdsector* wordt het thema Eigen Kracht doorontwikkeld. Binnen dit programma worden 13 methodieken op werkzaamheid onderzocht en 20 methodieken hebben de gelegenheid gekregen hun methodiek nader te onderbouwen.¹⁰

Familiegroepsplan

Met het familiegroepsplan hebben ouders, gezinnen, jeugdigen en hun netwerk de mogelijkheid om de regie te voeren over de nodige hulp. Zij bepalen of en hoe zij een familiegroepsplan willen opstellen. De gemeenten biedt daarbij op grond van de Jeugdwet ondersteuning. Het werken met familiegroepsplannen is volop in ontwikkeling. Gemeenten zijn bekend met het wettelijk kader en hebben dit vertaald naar hun beleid en regelgeving. Sommige gemeenten hebben een formulier gemaakt als hulpmiddel voor gezinnen die aan de slag gaan met een

⁸ Briefadvies 'Samen verder, verder samen. Zorgen voor kinderen met complexe problemen', RMO, december 2014. Zie het verslag van het symposium dat de nieuwe Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RV&S) op 17 maart 2015 organiseerde naar aanleiding van dit advies.

⁹ Zie het slotmagazine INZET via www.zonmw.nl/vrijwilligeinzet en magazine DIVERS over diversiteit in het jeugdbeleid.

¹⁰ www.zonmw.nl/effectiefjeugd

familiegroepsplan (Twenterand), weer andere gemeenten hebben ondersteuning bij een organisatie ingekocht (Zaanstad).

De invulling van de wettelijke bepaling is vormvrij en er zullen zich in de praktijk verschillende werkvormen ontwikkelen. Waar het om gaat is dat gezinnen merkbaar worden ondersteund om samen met hun netwerk te werken aan een plan van aanpak voor de hulpverlening. Het opstellen van een familiegroepsplan is geen doel op zich, maar een middel voor meer regie van gezinnen en daarmee bij uitstek onderdeel van de transformatie. De komende periode zal "deze omslag in denken en doen" verder onder de aandacht worden gebracht.¹¹ VNG, Rijk en cliëntenorganisaties zullen het belang van dit recht van gezinnen communiceren naar gezinnen. Door de VNG is inmiddels een factsheet ontwikkeld waarin uitleg wordt gegeven over het familiegroepsplan. Daarnaast wordt kennis over het familiegroepsplan vergroot door onderzoek waarmee de professionals in het veld extra handvatten krijgen. Zo wordt het WODC-onderzoek naar het familiegroepsplan in het gedwongen kader uitgebreid naar de fase daar net aan voorafgaand (de drangfase). De interventies in het kader van dit onderzoek worden door VenJ gefinancierd. De resultaten hiervan zullen naar verwachting voorjaar 2016 beschikbaar komen. De ervaringen met het familiegroepsplan maken ook deel uit van de evaluatie van de Jeugdwet.

Verbinding met jeugdgezondheidszorg

Februari 2015 zijn VNG en Rijk het *stimuleringsprogramma Betrouwbare publieke gezondheid* gestart met onder andere als doel een goede verbinding tussen jeugdgezondheidszorg en de jeugdhulp. Gemeenten zijn zowel verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg als voor de uitvoering van jeugdhulp. De Jeugdgezondheidszorg wordt in de directe leefomgeving van kinderen aangeboden, heeft alle kinderen in beeld en kan zo nodig de juiste hulp en ondersteuning inroepen.

Passende zorg

Kinderen moeten de zorg krijgen die ze nodig hebben: géén overbehandeling en ook géén onderbehandeling. Zo is een kind met ADHD gebaat bij professionele behandeling, daarover bestaat geen misverstand. Er bestaat wel zorg over het toenemend medicijngebruik door kinderen: één op de twintig jongeren in de leeftijdsgroep 11 tot 21 jaar kreeg in 2012 minimaal één keer psychofarmaca. Daarom is VWS in overleg getreden met de beroepsgroepen, het onderwijsveld, ouderorganisaties en de gemeenten om onnodig medicijngebruik terug te dringen, ouders en onderwijs handelingsperspectieven te bieden om beter om te gaan met kinderen met ADHD-achtige verschijnselen. Daarom ook is de Gezondheidsraad advies gevraagd over ADHD en medicatie.¹² Het vervolgtraject is:

- Naar aanleiding van het advies van de Gezondheidsraad willen de beroepsgroepen, onderwijsveld, gemeenten en oudervereniging Balans gezamenlijk de hulp aan kinderen verbeteren.¹³ De beroepsgroepen zullen ketensamenwerkingsafspraken maken en onderzoek starten naar naleving van richtlijnen verrichten zoals door de Gezondheidsraad voorgesteld. Daarbij wordt nadrukkelijk de verbinding met het onderwijsveld gelegd.
- *Een nieuwe NHG-Standaard ADHD bij kinderen is recent beschikbaar gekomen.* Deze nieuwe standaard geeft richtlijnen voor huisartsen voor de herkenning, diagnostiek en behandeling van ADHD bij kinderen en over samenwerking hierbij met andere professionals. Niet meteen medicijnen is de hoofdboodschap van het NHG.
- Momenteel wordt met subsidie vanuit ZonMw kennis over álle recente inzichten in empirisch ondersteunde methoden voor de diagnostiek en behandeling van ADHD op een rij gezet. Ook is er een Multidisciplinaire richtlijn ADHD voor de jeugdgezondheidszorg ontwikkeld en verricht het UMCG sinds mei 2013 onderzoek naar de lange termijn effecten van ADHD-medicatie. Naast de onderzoeken die zich richten op ADHD diagnose en behandeling, wordt onderzocht hoe je opvoeders kan helpen beter om te gaan met moeilijke opvoedsituaties.

¹¹ Zie de aandacht voor familiegroepsplannen tijdens de conferentie over toegang en sociale wijkteams van 7 april 2015.

¹² ADHD en medicatie, advies Gezondheidsraad, juli 2014

¹³ In januari 2015 hebben partijen hiertoe een intentieverklaring ondertekend.

3. Integrale hulp dichtbij kinderen en ouders

Jeugdhulp dicht bij ouders en kinderen organiseren en integraal aanbieden. Vernieuwing van de toegang en tijdige inzet van specialistische hulp. Minder hulpverleners in een gezin (1-gezin, 1-plan), meer pleegzorg en ambulante en minder hulp in een instelling. Zo mogelijk de hulp in de context van het gezin en plaatsing buiten het gezin zoveel mogelijk voorkomen.

Vernieuwing toegang

CJG4Kracht - Apeldoorn

De afgelopen jaren is in veel gemeenten in verschillende vormen en benamingen ervaring opgedaan met integrale hulp aan kinderen en ouders. Integraal werken in wijkgerichte teams (sociale teams), met een diverse groep professionals dicht bij de inwoner hulp en ondersteuning bieden en meer vanzelfsprekend aansluiten bij de sociale context en capaciteit van het gezin. Een voorbeeld hiervan is CJG4Kracht, een wijkaanpak in Apeldoorn voor gezinnen met meerdere problemen. In een vroeg stadium krijgen ze hulp om te voorkomen dat zwaardere vormen van jeugdzorg nodig zijn. Kern is dat gezinnen zelf de regie houden, ondersteund door een ambulante begeleider. CJG4Kracht heeft hiermee zowel de JGZ Innovatieprijs 2013 als de JGZ Publieksprijs gewonnen.

De wijze waarop gemeenten hun "toegang" inrichten is een belangrijke sleutel voor het slagen van de transformatie. Veel gemeenten werken in de toegang met integrale teams. De gewenste innovatie van de integrale teams zit met name in het eerder (vroegtijdig), sneller en meer generalistisch en het meer cliëntgericht werken. Vroegsignalering door bijvoorbeeld de politie kan ervoor zorgen dat een kind en het gezin op het juiste moment hulp krijgen. Problemen in gezinnen moeten worden gezien in het licht van het gehele gezin en hulp moet toegesneden zijn op de behoefte van de cliënt, niet op het aanbod. Specifieke innovatiedoelen van het werken in integrale teams zijn:

- het ontwikkelen van een generalistisch beroepsprofiel;
- methodieken om cliëntgericht te werken;
- zorg zo licht als kan en zo zwaar als nodig organiseren;
- zorgen voor minder drukte rondom gezinnen, integrale teams moeten geen extra schakel gaan worden.

De integrale teams zijn lokaal ingericht en kennen dus een grote diversiteit. Vanuit landelijk perspectief worden deze initiatieven ondersteund met kennisuitwisseling en bruikbaar onderzoek. Het door VNG ingerichte Ondersteuningsprogramma Sociale teams heeft het afgelopen jaar een eerste aanzet gegeven. Van belang is dat de juiste dynamiek en gesprekken op lokaal en regionaal plaatsvinden zodat de gekozen organisatievormen voor de uitvoering passend blijven voor de behoefte op lokaal niveau. Bij de doorontwikkeling van deze teams gaat het om vragen zoals:

- hoe bestaande netwerken in wijk benutten om de preventie te versterken?
- hoe optimaal samenwerken met huisartsen, jeugdartsen, gecertificeerde instellingen, het onderwijs, en de netwerken voor vroeghulp?¹⁴
- hoe in de brede teams de deskundigheid rond opgroeien en opvoeden borgen, mede in relatie tot de veiligheid van het kind?
- de aansluiting met de zorg voor volwassenen (18-/18+)?
- het meten van de effectiviteit en efficiency van wijkteams?

Veel gemeenten zijn nog maar net gestart met hun teams of hebben hun vernieuwde CJG of integrale WMO/Jeugdloket eind vorig jaar ingericht. De basis staat maar gemeenten en professionals in de toegang hebben tijd en ervaring nodig hebben om de werkprocessen te optimaliseren en dit ook in nauw contact met ouders en jongeren te doen. De komende periode komt via de monitoring vanuit cliëntperspectief respectievelijk de Kinderombudsman informatie beschikbaar over de werking van de toegang.

¹⁴ Voor goede diagnostiek en zorg aan kwetsbare kinderen van nul tot zeven jaar met een (dreigende)ontwikkelingsachterstand, die wordt veroorzaakt door een beperking, gedragsproblemen en/of een chronische ziekte zijn er netwerken voor integrale vroeghulp. Zie website Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) voor handreikingen.

Vernieuwing in sturing en bekostiging en vermindering administratieve lasten

Gemeenten zijn, meestal in regio's en vaak in samenwerking met de instellingen, hard aan de slag om het nieuwe jeugdstelsel in te richten. Ook rondom de sturing en bekostiging, de administratieve inrichting, zijn gemeenten en instellingen hard aan de slag. Nu krijgen gemeenten met de decentralisatie Jeugd in principe vier 'kolommen' jeugd over: de voormalige provinciale jeugdzorg, de voormalige door VWS gefinancierde gesloten jeugdzorg, de voormalige Awbz hulp en de voormalige Zvw zorg. Deze vier kolommen kennen allen een eigen, niet op elkaar afgestemde, wijze van bekostigen. Zeker de AWBZ en Zvw kennen een grote hoeveelheid aan producten en bijbehorende declaratiecodes. De verschillen tussen sectoren zorgen ervoor dat er momenteel binnen gemeenten ook gewerkt wordt met het inrichten van een administratie die alle vier deze vormen van bekostiging ondersteunt, terwijl gemeenten tegelijkertijd de ambitie hebben te ontschotten binnen het jeugddomein en de bekostiging te vereenvoudigen.

De VNG faciliteert samen met gemeenten, directeuren, G4 en G32 op het onderdeel jeugd een project om bouwstenen te ontwikkelen op grond waarvan gemeenten de inkoop jeugd doen. Het is een veelomvattend vraagstuk waar nu al verschillende regio's pilots ontwikkelen. Het voornemen is de vernieuwing in bekostiging van Jeugd-GGZ in een aantal regio's te volgen.¹⁵ De regio's West-Brabant West en Amsterdam zullen hiervoor als pilot functioneren. Mogelijk wordt het aantal pilots dit jaar nog verder uitgebreid. De uitkomsten van de pilots worden meegenomen in de evaluatie van de Jeugdwet over drie jaar.

Vernieuwing zorglandschap

Gemeenten en branches en het ministerie van VWS hebben in oktober 2014 afspraken gemaakt over de specialistische jeugdhulp. Een werkgroep met deelnemers afkomstig uit het rijk, gemeenten en de sectoren GGZ, jeugdzorg en gehandicaptenzorg heeft zich de afgelopen maanden gebogen over dit vraagstuk. Het uitgangspunt is hoogwaardige zorg dichtbij kinderen, bijvoorbeeld in kwalitatief goede wijkteams. Daarnaast willen we dat specialistische kennis aanwezig is en continu verder wordt ontwikkeld. Intensieve zorg – soms ook buiten de directe omgeving van het kind – zal nodig blijven. Door kennis naar de voorkant te brengen en specialistische kennis in alle stadia van jeugdhulp een belangrijke plek te geven, worden we steeds beter in het bieden van jeugdhulp. Vanuit deze ambitie heeft de werkgroep opgaven geformuleerd voor aanbieders en voor gemeenten. Van aanbieders wordt gevraagd om specialistische hulp en expertise dichtbij gezinnen te brengen. Specialististen dienen daartoe een rol te spelen bij de wijkteams. Dat vraagt organisatorisch ook iets van de aanbieders. Als zware hulp nodig is, moet dat tijdig gesignaleerd worden en snel kunnen worden ingezet. De vernieuwingen die moeten leiden tot minder beroep op zware jeugdhulp vragen van gemeenten om goed oog te houden voor de gevolgen voor instellingen zodat er landelijk voldoende specialistische jeugdhulp beschikbaar blijft. Dit vraagt ook coördinatie tussen regio's. De VNG ontwikkelt een aanbod aan de regio's om te ondersteunen bij deze omslag – waarbij nadrukkelijk ook aandacht voor een gezamenlijke aanpak van de regio's met aanbieders. De visie van de werkgroep is te vinden op www.vng.nl.

Inhuisplaatsingen

Gemeenten zijn verantwoordelijk om kinderen die niet meer bij de eigen ouders kunnen wonen in pleegzorg of een gezinshuis te plaatsen, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang is van de jeugdige. Dit wordt inhuishuisplaatsing genoemd. Verschillende maatschappelijke organisaties werken in de Alliantie Kind in Gezin samen om inhuishuisplaatsing als standaard binnen de jeugdhulp te implementeren. Daarnaast heeft Jeugdzorg Nederland het initiatief genomen om met steun van VWS een landelijke wervingscampagne te starten om aandacht te vragen voor het pleegouderschap en daarmee meer pleegouders te werven. VWS, gemeenten en zorgaanbieders zijn in overleg hoe inhuishuisplaatsing verder gestimuleerd kan worden.

¹⁵ Eerste Kamer Handelingen I 2013-2014, nr. 19, item 5 - blz. 54.

Hulp aan jongeren na 18 jaar

Met de invoering van de Jeugdwet zijn gemeenten zowel verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van jeugdigen als voor de ondersteuning van achttienjarigen en ouder¹⁶. Gegeven de nieuwe verantwoordelijkheden dienen gemeenten doorlopende zorg voor jongeren te realiseren bij de overgang naar 18 jaar. Goede aansluiting is belangrijk om te voorkomen dat problematiek verergert. Speciale aandacht verdienen licht verstandelijk beperkte jongeren. De transitiebureaus Jeugd en WMO hebben in 2014 een informatiekaart ontwikkeld met tips en aandachtspunten voor gemeenten. In 2015 is over dit thema's een kennisatelier gepland met gemeenten en andere organisaties over handvatten voor beleid.

4. Kinderen veilig en beschermd

Elk kind heeft recht op een gezonde en veilige jeugd. Het is onverteerbaar dat kinderen worden mishandeld. Hierbij gaat het niet alleen om fysieke mishandeling, maar ook om verwaarlozing, seksueel misbruik, het getuige zijn van huiselijk geweld en de gevolgen van vechtscheidingen zijn vormen van kindermishandeling.

Kinderen veilig

Met de decentralisatie van de jeugdhulp hebben gemeenten de opdracht gekregen om te voorzien in maatregelen om kindermishandeling en huiselijk geweld te bestrijden. Gemeenten zijn gehouden om voor kinderen die hulp nodig hebben als gevolg van mishandeling een passend hulpaanbod te organiseren. De decentralisatie biedt kansen om verdere verbeteringen in de uitvoeringspraktijk door te voeren, bijvoorbeeld ten aanzien van:

- knelpunten in de samenwerking tussen de medische sector, hulpverlening, het onderwijsveld en de strafrechtketen (OM en politie),
- problemen in de informatie-uitwisseling tussen professionals,
- handelingsverlegenheid bij professionals.

VNG en Rijk hebben de handen ineen geslagen en geven een extra impuls aan de aanpak van kindermishandeling. Dit gebeurt met het VNG-ondersteuningsprogramma Veilig Thuis en via een zestal zogenoemde 'Living Labs'. De gemeenten van het Living Lab stellen een eigen lokale agenda op, afgestemd op hun eigen specifieke context, met verbeterpunten en knelpunten die ze willen aanpakken. Waar nodig ontvangen zij ondersteuning en wordt er kennis, ervaring en inzet ingevlogen. De focus van de aanpak is: doe wat lokaal werkt en deel deze good practises landelijk.

Vanuit deze praktische aanpak van kindermishandeling worden verbindingen gelegd met de opbouw van regionale AMHK/Veilig Thuis-organisaties. Alle 26 veiligheidsregio's beschikken over een Veilig Thuis, waarin medewerkers van de voormalige Advies- en Meldpunten Kindermishandeling en de Steunpunten Huiselijk Geweld met elkaar samenwerken. De doorontwikkeling van Veilig Thuis sluit aan op de aanpak van kindermishandeling in de Living Labs. In 2015 wordt onder andere gewerkt aan de samenwerking van Veilig Thuis met de wijkteams, met politie en OM en met de scholen.

De nieuwe jeugdbescherming en jeugdreclassering

De afgelopen jaren is er fors geïnvesteerd in vernieuwingen in de jeugdbescherming en jeugdreclassering. De jeugdbeschermingsmethodiek Delta is bijvoorbeeld geïmplementeerd en later verrijkt met innovatieve benaderingswijzen als Signs of Safety. Innovatieve aanpakken als Generiek Gezinsgericht Werken, Save, Verve zijn ontwikkeld en werkzaam. Projecten als Doorontwikkeling Delta en Beter Beschermd Plus hebben vruchten afgeworpen. Samenwerkende gemeenten hebben jeugdbeschermingspleinen ingericht en de preventie daarbinnen stevig vorm gegeven. Deze belangrijke trend in de jeugdbescherming, vaak onder de noemer "Vliegwielpjecten" gerealiseerd, sluit naadloos aan bij de doelen van de Jeugdwet. Uitgangspunt

¹⁶ Sinds 1 april 2014 geldt het adolescentenstrafrecht. Dat betekent onder andere een verruiming van de leeftijdsgrens tot waar de rechter een jongvolwassene kan veroordelen volgens het jeugdstrafrecht naar 23 jaar. Door het adolescentenstrafrecht wordt de grens tussen het jeugdstrafrecht en het volwassenenstrafrecht flexibeler.

is dat kinderen blijvend veilig opgroeien, dat er daardoor minder ondertoezichtstellingen nodig zijn en indien er wel een maatregel nodig is, deze van korte duur is. Het 'herstel van het gewone leven' staat voorop. Ook bij de jeugdreclassering hebben de afgelopen jaren vernieuwingen plaatsgevonden. Het handboek jeugdreclassering is uitgebreid met handreikingen voor systemisch werken en ouderbegeleiding en met behulp van het LIJ (Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen) wordt er meer gestructureerd dan voorheen bij de aanpak rekening gehouden met het risico op herhaling en de risico- en beschermende factoren van de jongere.

VNG, het NJi en VenJ zijn een gezamenlijke aanpak overeengekomen, die moet leiden tot een goede regie op en tot vernieuwing van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Het Rijk ondersteunt deze aanpak en heeft daarvoor financiële middelen beschikbaar gesteld. De aanpak omvat ondermeer de volgende acties:

- De VNG heeft een team van experts ingericht om innovatie van jeugdbescherming en jeugdreclassering onder de aandacht te brengen van gemeenten en hen behulpzaam te zijn bij het vormgeven hiervan.
- Innovatieve projecten bij de jeugdbescherming en -reclassering krijgen de kans én de ruimte om zich verder te ontwikkelen. Voor deze nieuwe generatie projecten is financiële ruimte gecreëerd. Het NJi organiseert een kennisnetwerk voor professionals en gemeenten. Doel hiervan is kennis over de jeugdbescherming en -reclassering verzamelen, delen, verspreiden en borgen.
- Tenslotte komt er in 2016 en 2017 een prijs voor gemeenten die de regie op jeugdbescherming en jeugdreclassering optimaal, vernieuwend en inspirerend inrichten.

Re-integratie van kinderen na detentie

De decentralisatie – en de daarmee samengaande kans op integrale samenwerking tussen justitiepartners en gemeenten – biedt de kans om jongeren na een detentieperiode zorg op maat te bieden. Op deze wijze kan aan de jongeren een beter perspectief worden geboden en het voorkomt mogelijk kans op herhaling van het delinquente gedrag. In het komende jaar werkt VenJ met gemeenten en justitiepartners aan het optimaliseren van de zogenoemde netwerk- en trajectberaden waarin justitiepartners samen met gemeenten de re-integratie/nazorg voor jongeren en adolescenten regisseren. Het Rijk werkt samen om de verbinding tussen JJI's en onderwijs te verbeteren. Zonder passend onderwijs (of werk) na een detentieperiode wordt de kans op succesvolle re-integratie immers kleiner. Vernieuwing kan bijvoorbeeld gevonden worden door het mogelijk te maken dat jongeren bij een kort verblijf in een JJI ingeschreven blijven staan op dezelfde school.

5. Elk kind naar school

Kinderen met een ontwikkel- of ondersteuningsvraag of problemen in de thuissituatie zijn gebaat bij snelle hulp en passende ondersteuning. Het onderwijs is een belangrijke vind- en werkplaats. De meeste kinderen zitten immers vijf dagen per week op school. Als eventuele problemen vroegtijdig door leerkrachten worden gesignaleerd, kan snel de juiste hulp worden ingezet en kan escalatie worden voorkomen.

Samenwerking met Onderwijs en de mbo-instellingen - Amsterdam

De gemeente Amsterdam en het onderwijs willen een naadloze aansluiting van de onderwijsondersteuning en de zorg met als doel dat jongeren hun schoolcarrière goed doorlopen, hun diploma behalen en zelfstandig en zelfredzaam zijn. Anders dan de jonge kinderen is de groep jongeren van de mbo-instellingen niet wijkgebonden, maar eerder stedelijk en regionaal georiënteerd. Met het oog op de schaal, de herkomst en de leeftijd van leerlingen/studenten is een stedelijk mbo-team van jeugdadviseurs en jeugdartsen ingericht. De gemeente financiert per 1 januari 2015 het mbo-team. De mbo-instellingen financieren de aanvullende zorg tot maximaal een bedrag gelijk aan de middelen die zij voor schoolmaatschappelijk werk in 2014 hebben ingezet. Deze zorg kan bijvoorbeeld bestaan uit expertise op basis van geestelijke gezondheidszorg (GGZ), extra capaciteit jeugdartsen en jeugdadviseurs/leerlingbegeleiders en inkoop van trainingen.

Met de invoering van de wetgeving Passend Onderwijs, de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet

Meldcode hebben scholen en gemeenten nieuwe taken en bevoegdheden gekregen. Dit biedt ruimte en mogelijkheden om de samenwerking (opnieuw) vorm te geven en gezamenlijke ambities te benoemen voor de ondersteuning en zorg aan kinderen. Gemeenten, onderwijsorganisaties én (lokale) zorgaanbieders hebben nu de mogelijkheid om de hulpverlening daadwerkelijk lokaal, integraal en mét ouders te organiseren.

Doel is de jeugdhulp en de ondersteuning binnen het onderwijs naadloos op elkaar aan te laten sluiten. Een integrale werkwijze bevat de volgende elementen:

- maatwerk aan gezinnen, met aandacht voor de meest kwetsbare kinderen;
- het zoveel mogelijk gebruik maken van de eigen kracht van gezinnen;
- gepaste zorg zonder onnodig te medicaliseren: licht waar kan zwaar waar moet;
- tijdig signaleren van problemen (waaronder kindermishandeling) en vervolgens het snel op gang brengen van de juiste hulp;
- continuïteit (één regisseur en zoveel mogelijk dezelfde hulpverleners) en ononderbroken schoolloopbanen;
- het aantal thuiszitters en voortijdig schoolverlaters terugdringen;
- een soepele overgang van onderwijs naar arbeid faciliteren.

De *werkagenda Verbinding passend onderwijs, preventie, jeugdhulp en participatie* is ondersteunend aan een integrale werkwijze. De werkagenda is opgesteld door de VNG, PO-Raad en VO-Raad met ondersteuning vanuit het Rijk. Middels 6 thema's worden gemeenten en het onderwijsveld (schoolbesturen, samenwerkingsverbanden) ondersteund bij het verbinden van onderwijs, hulpverlening en participatie. In 2015 wordt deze agenda verder uitgerold via een vraaggestuurde aanpak. De lokale of regionale ondersteuningsvraag staat centraal bij de samenstelling van de mogelijkheden voor ondersteuning op maat. In 2015 wordt uitwerking gegeven aan de volgende thema's uit de werkagenda:

- integraal (preventief) werken in en om voorschoolse voorzieningen en scholen (incl. aanpak kindermishandeling, gepaste zorg, samenwerking met jeugdgezondheidszorg);
- onderwijs-zorgarrangementen voor leerlingen met complexe onderwijs- en ondersteuningsbehoeften;
- thuiszittende jongeren, voortijdig schoolverlaters en schoolverzuim
- aansluiting onderwijs en participatiewet (werkagenda Activering);
- bestuurlijk spoor samenwerking jeugd en onderwijs;
- leerlingenvervoer en onderwijshuisvesting.

6. Nieuwe werken in de Jeugdhulp

Er rust een grote verantwoordelijkheid op de schouders van professionals in het jeugddomein. Hun werk en de beslissingen die zij nemen hebben grote impact op het leven van jeugdigen en hun ouders. Gezinnen rekenen op de juiste hulp door goed opgeleide deskundige professionals, die naast hen staan en werken vanuit een opvoedcontext. Daarom is het belangrijk dat werkers in de jeugdhulp blijvend werken aan hun professionaliteit en ze trots kunnen zijn op hun vak. Jeugdprofessionals kunnen hun werk alleen goed doen als ze over voldoende handelingsruimte beschikken - met zo min mogelijk administratieve rompslomp - zodat ze meer tijd aan jeugd kunnen besteden.

JIM – Jouw Ingebrachte Mentor

In Verbinding is er voor gezinnen en jongeren (12-23 jaar) voor wie het niet langer vanzelfsprekend is dat de jongere thuis kan blijven wonen.¹⁷ Deze jongeren dreigen vast te lopen op school, werk en thuis doordat er al langere tijd sprake is van diverse problemen, zoals bijvoorbeeld drugsgebruik en geweld. De hulp wordt zo georganiseerd dat ze kunnen blijven wonen op een vertrouwde en veilige plek. Waar ze school en werk volgen en hun mogelijkheden ontwikkelen. Dat lijkt niets nieuws. De werkwijze is echter uniek door twee ingrediënten. Als eerste het werken met JIM (Jouw Ingebrachte Mentor), oftewel een vertrouwenspersoon uit de persoonlijke omgeving van de jongere. Ten tweede het werken met een expertteam dat naar de jongere en het gezin toekomt.

¹⁷ In Verbinding is een voorbeeld van intersectoraal en ambulante jeugdhulpverlening. Het is een initiatief van de partners Altrecht, Reinaerde, Youké, Victas, Amerpoort en Jellinek Gooi & Vechtstreek. Er wordt samengewerkt vanuit het Netwerk voor Jeugd.

Van professionals in de jeugdhulp wordt gevraagd om hun kennis en kunde in het nieuwe jeugdstelsel anders in te zetten; ouders meer op hun kracht en talenten aan te spreken en zo ook de sociale omgeving van het gezin. Het gaat om eigen verantwoordelijkheid, zelfstandig en professioneel werken, toevoegen en aansluiten bij de behoefte van ouders en jongeren en oplossingsgericht werken. Denken in resultaat voor kinderen, jongeren en gezinnen in plaats van organisatiedenken. Het is een professional die¹⁸:

- verschil durft te maken en los van organisatiestructuren werkt op die momenten dat het nodig is;
- ongeacht zijn of haar vak een brede verantwoordelijkheid voelt voor kinderen en gezinnen en een gezin niet eerder loslaat dan het moment waarop hij of zij zelf geen ondersteuning meer kan bieden en het gezin heeft overgedragen aan een professional die de benodigde ondersteuning wel kan bieden;
- doorzettingsmacht heeft en benut;
- in de ogen van ouders neutraal is en daarom hun vertrouwen heeft;
- de taal van ouders spreekt en elke vorm van ondersteuning en hulp weet te vertalen naar de vraag van een gezin.

Het is de taak van het management en het bestuur van de jeugdhulporganisaties om hun professionals naar deze nieuwe rol te coachen, te ondersteunen en te scholen. Professionals in hun eigen kracht te plaatsen door hen op die manier aan te spreken en te benaderen. En hen de ruimte en het vertrouwen te geven om hun werkprocessen zo in te richten dat deze ten dienste staan van jongeren en ouders. Dat vraagt ook veranderingen in de organisatie (cultuur, regelruimte, sturing). Het verdient aanbeveling om regionaal, over sectoren heen te scholen en ontwikkelen, en niet per organisatie. Het is belangrijk dat aanbieders en gemeenten hierbij samen optrekken en zodoende het nieuwe stelsel in de regio doorontwikkelen. Op die wijze kan bestaande kennis omgevormd van waarde zijn in het nieuwe jeugdstelsel.

Professionalisering

Met de Jeugdwet wordt beroepsregistratie in het Kwaliteitsregister Jeugd of in het al langer bestaande BIG-register geïntroduceerd als instrument om verantwoorde hulp te borgen in het brede jeugddomein (jeugdzorg, jeugd-ggz, gehandicaptenzorg, jeugdgezondheidszorg, welzijn en maatschappelijke dienstverlening). In het Kwaliteitskader Jeugd hebben partijen gezamenlijk uitgewerkt wat dit in de praktijk betekent.

Branche- en beroepsorganisaties, cliëntenorganisaties en gemeenten voeren met financiële steun van VWS - € 13,4 mln voor een periode van vier jaar - gezamenlijk het werkprogramma professionalisering Jeugdhulp 2015-2018 uit.¹⁹ Dit programma kent drie lijnen:

1. *Werkagenda professionalisering.*

De norm van de verantwoorde werktoedeling draagt bij aan de beoogde transformatie in het handelen van de professional. Daarbij handelt iedere professional vanuit een basis die alle professionals in het jeugddomein met elkaar delen. Ongeacht de branche, opleidingsniveau, achtergrond of verantwoordelijkheid en ook ongeacht de jeugdige die ondersteund of geholpen wordt. Voor 2015 en verdere jaren gaan de partners gezamenlijk aan de slag om deze gemeenschappelijke basis in het handelen van professional in het jeugddomein te versterken en te borgen.

2. *Monitoring, evaluatie en herijking.*

Het in 2014 ontwikkelde Kwaliteitskader Jeugd wordt de komende jaren door de betrokken partijen gemonitord in de bredere context van de norm van de verantwoorde werktoedeling. Zo nodig vindt aanscherping of verduidelijking plaats. Het streven is om een lerende sector te bevorderen waarbij gezamenlijk - door de veldpartijen - beoordeeld wordt hoe de kwaliteit van de beroepsbeoefenaar zich ontwikkelt en wat er nodig is om ontvankelijk te zijn voor de veranderingen in de omgeving.

3. *Registratie.*

¹⁸ Zie verslag RV&S symposium Goede zorg voor de jeugd: leren en veranderen in de jeugdhulp (website RMO).

¹⁹ Werkprogramma, februari 2015.

Het operationaliseren van de norm van de verantwoorde werktoedeling geeft jeugdhulpaanbieders en gemeenten handvatten om te voldoen aan de eisen die de Jeugdwet stelt en geeft houvast voor situaties waarin de inzet van een niet-geregistreerd professional nuttig dan wel noodzakelijk is. In het werkprogramma is opgenomen welke stappen - passend bij de afgesproken overgangperiodes - gezamenlijk gezet worden om er voor te zorgen dat alle professionals werkzaam op een HBO- of WO-functie of hoger in de jeugdhulp, ook geregistreerde professionals worden.

De partners voelen een eigen én een gezamenlijke verantwoordelijkheid om een werkklimaat te creëren waarin 'leven lang leren' centraal staat en het vanzelfsprekend is dat professionals continu werken aan hun professionaliteit. Dit vraagt, naast realiseren van beroepsregistratie, ook om het verder toerusten van professionals op hun nieuwe rol in het jeugd domein.

Tijd voor Jeugd

Tijd voor Jeugd. Binnen 11 instellingen voor Jeugd&Opvoedhulp experimenteerden 23 teams met het slimmer organiseren van hun zorg.²⁰ De teams die deelnamen aan Tijd voor Jeugd ontwikkelden eigen manieren om minder en korter te vergaderen, samen met cliënten verslagen te maken en de omvang van hun rapportages te decimeren. Dit leverde de teams tijd op om meer kinderen en hun ouders te helpen én tijd om de kwaliteit van zorg te verbeteren. Maar ook: tevreden cliënten, meer grip op het werk, een betere samenwerking met collega's en een verhoging van het werkplezier. Vier wapenfeiten:

- De gemiddelde behandelduur van een dagbehandelingscentrum voor jonge kinderen werd met maar liefst 235 dagen bekort.
 - De wachttijd tot de start van een behandeling werd bij een ambulante afdeling van 62 tot 7 dagen teruggebracht.
 - Waar ingezet is op cliëntencontacttijd is deze tussen de 30% en 88 % verbeterd bij zowel ambulante als residentiële voorzieningen.
 - Het maken van een hulpverleningsplan duurt geen vier uur meer, maar kan binnen anderhalf uur worden afgerond.
-

'Meer tijd voor jeugd door meer handelingsruimte voor professionals.' In essentie gaat het erom dat jeugdhulpverleners in hun dagelijkse werk zo min mogelijk regeldruk ervaren omdat dat ten koste gaat van de beschikbare hulpverleningstijd voor jeugdigen.

- Met de *benchmark beleidsinformatie* wordt bij de aanbieders slechts een minimale set aan gegevens uitgevraagd over het jeugdhulpgebruik van unieke cliënten. Het CBS verzamelt deze gegevens en ze kunnen worden verrijkt met andere persoonsgegevens waarover het CBS beschikt.
- *Harmonisatie Jaardocument Jeugd*. Dit jaardocument draagt bij aan vermindering van administratieve lasten door harmonisatie van verantwoordingsvragen.
- De VNG en KING zorgen met het traject *Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein* voor zoveel mogelijk sector overstijgende harmonisatie en stroomlijning van gegevens. Zo belast men gemeenten niet met al te veel uitvraag.
- Voor het meten van cliëntervaringen onderzoekt de VNG samen met gemeenten of er in 2015 een gezamenlijke en beknopte vragenlijst ontwikkeld kan worden die jeugdhulpaanbieders kunnen benutten om inzicht te bieden in de basisset outcomecriteria (uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie).
- *Ervaring opdoen met populatiebesteding*. De regeldruk voor instellingen lijkt groter bij p*q-financiering op individueel niveau dan bij financiering op populatieniveau. Gemeenten verkennen daarom of het mogelijk is meer integrale zorg aan te bieden en de financiële prikkels te verleggen door populatiebesteding toe te passen. We volgen de gemeenten die hiermee experimenteren om te bezien in welke mate dit bestedingsinstrument een bijdrage levert aan het verminderen van (ervaren) regeldruk bij cliënten, professionals en ambtenaren en om goede voorbeelden te ontsluiten.
- In het project 'Tijd voor jeugd' werken professionals op de werkvloer zelf aan slimme aanpassingen van hun werkprocessen. Dit 'slim organiseren' is ook goed toepasbaar in de werkprocessen van jeugd- en wijkteams.

²⁰ De resultaten zijn vastgelegd in de Praktijkgids Tijd voor Jeugd.

- Samen met *beroepsverenigingen* wordt nagegaan welke specifieke regels in de praktijk de meeste administratieve lasten voor professionals veroorzaken. Vervolgens wordt met aanbieders en gemeenten bezien wat hieraan gedaan kan worden.

Outcomecriteria

Sinds 1 januari 2015 verplicht de Jeugdwet gemeenten om in hun beleidsplan aan te geven welke outcomecriteria voor jeugdhulpvoorzieningen zij hanteren. Het is van belang dat prestaties van de jeugdhulp inzichtelijker worden, vooral voor gemeenten (financiers). Dit stimuleert professionals en voorzieningen om de kwaliteit van hun werk verder te verhogen. Door prestaties te meten, komen gemeenten, aanbieders en cliënten meer te weten over de effecten en kwaliteit van jeugdhulp. Zo kan de effectiviteit verbeteren.

VNG, KING, NJI en Rijk ondersteunen gemeenten en aanbieders al geruime tijd bij de invoering van outcomecriteria. Sinds medio 2014 is een landelijke standaard beschikbaar. Dit is een basisset van drie outcomecriteria: uitval, cliënttevredenheid over nut en effect en doelrealisatie.

Eind 2014 zijn deze outcomecriteria getest in vijf lokale pilots onder begeleiding van het NJI. Op basis van de ervaringen kwam onlangs de handreiking 'Outcome-sturing in de jeugdhulp' beschikbaar, onder andere via www.voordejeugd.nl. Daarin staan tien concreet uitgewerkte tips voor gemeenten en jeughulpaanbieders.

Het verder stimuleren van outcomecriteria voor de jeugdhulp gebeurt dit jaar langs de volgende routes:

- 1) Bij de toepassing van outcomecriteria is sprake van gezamenlijk eigenaarschap van gemeenten en aanbieders. Daartoe komt het onderwerp op de agenda van diverse overleggrems. Onlangs is de handreiking besproken in het periodieke overleg Rijk-VNG-Branches.
- 2) Voor het meten van cliëntervaringen gaat de VNG samen met gemeenten onderzoeken of er een gezamenlijke en beknopte vragenlijst kan komen die jeughulpaanbieders kunnen benutten om inzicht te bieden in de basisset outcomecriteria (uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie). Hierdoor wordt het voor gemeenten mogelijk om de outcomecriteria via de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein onderling te vergelijken.
- 3) Voorts zijn activiteiten in gang gezet om de basisset verder te ontwikkelen en te differentiëren naar werksoorten.
- 4) Het Ondersteuningsteam Decentralisaties (OTD) van de VNG werkt vraaggericht. Als gemeenten een beroep doen op het OTD ontvangen zij - in samenwerking met KING - ondersteuning bij het hanteren van outcomecriteria. Aanvullend hierop gaat het NJI in opdracht van de VNG, KING en het Rijk in tien regio's de invoering van outcomecriteria ondersteunen.

Zo verspreidt dit gedachtegoed zich verder in het land.

Verder zal bij de evaluatie van de Jeugdwet onderzoek plaatsvinden naar de mate waarin gemeenten aan de wettelijke eisen voldoen - dus ook de eis dat gemeenten in hun beleidsplan aangeven welke outcomecriteria ze hanteren.

7. Voortgang vernieuwingen

Lokale en regionale transformatie agenda's

De verschillende steden-netwerken (G4 en G32) en gemeenten in de verschillende jeugdhulpregio's zijn heel actief om de nodige vernieuwingen lokaal en regionaal te realiseren.

- Zo werken de gemeenten in de regio **Zuid Oost Brabant** samen aan een regionale transformatie-agenda. Thema's die worden opgepakt: effectief betrekken van ouders en cliënten, samenwerking generalist en specialist, optimaliseren van zorgketens tussen specialistische instellingen, ontwikkeling en gebruik van e-health, aansluiting 18-/18+, aanhaking bij academische werkplaatsen.
- De gemeente **Kampen** grijpt de decentralisatie van taken op het gebied van jeugd, zorg en werk aan om samen met instellingen, professionals én burgers een eigen visie te ontwikkelen op maatschappelijke ondersteuning. In het Kamper Kompas is het de burger die bepaalt wat er moet gebeuren om zijn zelfredzaamheid te vergroten en het roer in eigen hand te houden.
- De gemeente **Amsterdam** werkt aan een bestuurlijke transformatieagenda waarin lerend ontwikkelen expliciet benoemd is als werkwijze voor de transformatie. Hiervoor worden ook bestuurlijke leertafels ingericht, met instellingen en in de regio ook met andere gemeenten. Onder de vlag van het NEJA (Netwerk

Inzet kennisinfrastructuur

De verschillende kennisinstellingen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de transformatie van de jeugdhulp.²¹ Het Rijk faciliteert innovaties in de jeugdhulp door (mede-) financiering van de kennisinstellingen.

Sociaal domein brede kennisagenda

Tot op heden hebben de kennisinstellingen zich vooral gericht op het ontwikkelen en ontsluiten van kennis voor aanbieders en jeugdprofessionals en minder op de kennisvragen van gemeenten. Om hier verandering in te brengen zijn de gemeenten (VNG, G4 en G32) het afgelopen jaar in gesprek gegaan met de instellingen over een gezamenlijke kennisagenda voor het sociaal domein te komen. Gegeven de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp heeft VWS met de gemeenten (VNG, G4 en G32) afgesproken dat ze nauwer betrokken worden bij de vaststelling en de uitvoering van de jaarprogramma's van de kennisinstellingen die door VWS worden medegefinancierd (Nji en Movisie) Dat gebeurt onder andere door gezamenlijke vaststelling van specifieke kennisprogramma's van de instellingen en door deelname aan de begeleidingscommissie bij het Nji-jaarprogramma.

Ontwikkeling regionale kennisnetwerken.

De gewenste vernieuwing van de jeugdhulp vindt bovenal lokaal en regionaal plaats. In de doorontwikkeling van regionale kennisnetwerken vervullen de zogenoemde academische werkplaatsen jeugd in samenwerking met de WMO-werkplaatsen een belangrijke rol. Academische werkplaatsen verbinden de werelden van praktijk, beleid, onderzoek en onderwijs met structurele inbreng van ouders en jongeren. Deze partijen organiseren zich regionaal in een kennisinfrastructuur. Voor gemeenten zijn academische werkplaatsen een partner waar ze met het kennisvragen terecht kunnen voor de gewenste transformatie van de jeugdhulp. Het nieuwe ZonMW-programma Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd heeft een budget van € 6 mln en loopt van 2015-2020.²²

Lerende omgeving

Tijdens het congres *Jeugd in Onderzoek* op 9 maart 2015 zijn de resultaten van het programma *Zorg voor Jeugd* gepresenteerd.²³ Nu er meer zicht is op afzonderlijke interventies en instrumenten die werken in jeugdhulp, zijn belangrijke vervolgvragen: Wat maakt eigenlijk dat een interventie werkt? Zijn er werkende factoren die in alle interventies zitten? Hoe kan de hulpverlener invloed uitoefenen op het effect? En welke interventies of onderdelen daarvan zijn kosteneffectief? Met deze vragen is ZonMW- met financiële steun van VWS – met het vervolgprogramma *Effectief werken in de jeugdsector* aan de slag. Dit programma loopt tot 2019 met een totaalbudget van € 21,6 mln.

Volgen en stimuleren vernieuwingen

- Tijdens de *Voor de jeugddag* in oktober 2015 nodigen gemeenten en Rijk alle partijen binnen het jeugdveld uit om de vernieuwing in de jeugdhulp te bespreken, goede voorbeelden aan te dragen en inspiratie op te doen voor de professionals in het werkveld.
- *Inzet accountmanagers.* Met de inzet van oren en ogen in het jeugdveld in de personen van accountmanagers blijven we goed op de hoogte van de lokale stand van zaken. Deze regionale contactpersonen halen informatie op uit hun regio en nemen goede voorbeelden mee terug.
- *Verspreiden goede voorbeelden.* Gemeenten en rijk hebben de ambitie om in samenwerking met de kennisinstellingen voorbeelden van vernieuwing te verspreiden, kennis te borgen en nieuwe initiatieven te ondersteunen. Daarvoor worden reeds ingerichte communicatiemiddelen ingezet, zoals de website voordejeugd.nl en het uitwisselingsnetwerk van de klankbordgroep Jeugd, waarin de belangrijkste veldpartijen zitting hebben. Om de voorbeelden van de

²¹ Onder andere ZonMW, het Nederlands Jeugdinstituut (Nji), Movisie, het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het RIVM/Centrum Gezond Leven (CGL), het Landelijk Kenniscentrum LVB, het Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie, Trimbos, Vilans het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC)).

²² www.zonmw.nl/awtjeugd

²³ www.zonmw.nl/enwerkthet

vernieuwing op te halen en te verspreiden, zal VWS in samenwerking met VNG en andere partners, waaronder BZK met regelmaat bijeenkomsten organiseren.

8. Tot slot

Doel van deze Jeugdagenda 2015-2018 is vernieuwingen te signaleren, faciliteren en stimuleren en deze vervolgens te ontsluiten voor andere gemeenten, professionals en aanbieders. Vernieuwingen kunnen betrekking hebben op de opdrachtgeversrol van gemeenten, de uitvoering door professionals en de rol van jeugdigen en ouders en hun netwerk. Transformeren vraagt om bevlogenheid en doorzettingsvermogen, maar ook om geduld, om ruimte en tijd om te leren en te experimenteren met 'wat werkt' en doen wat nodig is, aldus de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) in een recent advies.²⁴

Deze agenda is opgesteld met input van gemeenten (VNG, gemeentelijke netwerken G4 en G32), branche- en beroepsbrancheorganisaties, cliëntenorganisaties en kennisinstituten. Alle voornoemde partijen voelen zich verantwoordelijk om samen - al dan niet in wisselende samenstelling - de gewenste vernieuwingen te realiseren: lokaal, regionaal en landelijk. Het is een dynamische agenda die werkende weg op verschillende niveaus wordt gevuld en uitgewerkt. Mochten zich knelpunten voordoen in de verdere uitwerking dan zullen deze worden besproken in de periodieke (bestuurlijke) overleggen van VNG, branche- en beroepsorganisaties, cliëntenorganisaties en Rijk.

²⁴ Leren innoveren in het sociaal domein, Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling(RMO), december 2014.